

המאירי בשתי הסוגיות עוסק בשאלה זו. בברכות כתב: "ואע"פ שלענין עבודה אמרו קבל בימין וסייע בשמאל עבודתו כשרה – דוקא בדיעבד". ובשבת כתב: "ואע"פ שלענין ברכת המזון אמרו שאין שמאל מסייעת לימין – ברכה שאני, שאנו צריכין בה להידור גדול, ואף זו אם סייע יצא והרי היא שוה לדין עבודה". דבריו אינם ברורים, שפתח בחילוק בין הנושאים וסיים בהשוואה ביניהם, ושמא כוונתו שבעבודה הדבר מותר לכתחילה, והברכה שוה לעבודה לעניין שאף בברכה הדבר כשר בדיעבד. מפרשים אחרים העמידו את הגמ' בברכות דווקא במסייע שיש בו ממש¹², ולשיטה זו אין כל ראייה משם לאסור לכתחילה סיוע בעבודה. וכן משמע בתוס' בשבת (צג, א ד"ה אמר רב זביד), הכותבים: "דעבודתו כשרה משמע דאפילו פסולא דרבנן ליכא, אם כן לענין שבת נמי מנלן שיש בו איסורא דרבנן"¹³.

סיכום

בגמ' יש כמה דעות בשאלה מהן עבודות הקרבן הטעונות ימין: שיטת ר' שמעון – העבודות הנעשות ביד ממש: זריקת דם החטאת (ולדעת ר"ת – אף בכל הקדשים); ר' אלעזר בנו – קבלת דם החטאת; חכמים – קבלה וזריקה, ונחלקו המפרשים אם דווקא בחטאת או בכל הקדשים; דרשת רבה בר בר חנה ושיטת משנתנו – קבלה וזריקה בכל הקדשים, וכן הלכה.

שחיטה כשרה בשמאל, כשם שכשרה בור ובכל הפסולים (משמע בגמ' ובראשונים, ומפורש בשטמ"ק, ולא כערך השלחן). ההולכה פסולה בשמאל (גמ' יומא מח, ב, רמב"ם; יש שהבינו מתוס' כאן שכשרה, ויש מקום לפרשם באופן אחר).

בעבודות הטעונות ימין, אם סייע בשמאל – כשר, אם הימין היא העושה את עיקר הפעולה. יש אומרים שבאופן זה הסיוע בשמאל מותר לכתחילה (משמע בתוס' ובמאירי בשבת), ויש אומרים שרק בדיעבד (מאירי בברכות; אחרונים).

סיוע בשמאל ליד ימין. הכהנים המוליכים את מזרקי הדם או חזים את המזרק ביד ימין אך תומכים בו גם בידם השמאלית. הגמרא במסכת שבת קובעת שסיוע זה כשר רק אם היד הימנית נושאת בעיקר המאמץ ויש ביכולתה לשאת את הכלי לבד, ולפיכך התמיכה של השמאל היא בבחינת "מסייע אין בו ממש". המפרשים דנים האם באופן זה הסיוע בשמאל כשר לכתחילה.

המפרשים דנים בשאלה האם סיוע השמאל מותר לכתחילה, וזאת על פי סוגיה בברכות (נא, א-ב) על אופן החזקת 'כוס של ברכה' (לברכת המזון), וזה לשונה: "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: ראשונים שאלו – שמאל מהו שתסייע לימין? אמר רב אשי: הואיל וראשונים איבעיא להו ולא איפשט להו, אנן נעבד לחומרא". אם בכוס של ברכה, שהיא מדרבנן, יש להחמיר מחמת הספק שלא תסייע השמאל לימין – לכאורה קל וחומר לעבודה דאורייתא!

מערכה נח. הדם הראוי לזריקה על גבי המזבח (כה, א)

הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב" (ויקרא א,ה). הסוגיה עוסקת בבירור טיבו של הדם המדובר: האם

בתורה נאמר שיש לזרוק את דם הקרבנות על גבי המזבח, כגון בפסוק: "והקריבו בני אהרן

12. בשבלי הלקט (סדר ברכות, ס' קנו) הקשה על הגמ' בברכות מכח הכלל "מסייע אין בו ממש", ותירץ "דדוקא למינקט ליה כוליה בשמאליה אסור, אבל לסיועי בידא דשמאלא תחות ידיה דימיניה מותר". נראה שכוונתו שאסור רק סיוע באופן שמעביר מדי פעם את הכוס לשמאלו, אבל תמיכה של השמאל בימין מותרת (הרמ"א א"ח קפג, הבין שלדעה זו הסיוע המותר הוא רק לתמוך ביד, ולא בכוס עצמה, והב"ח שם נחלק עליו). כך משתמע גם מתוס' בברכות שם (ד"ה שמאל), שהעמידו את הגמ' שם

13. ויש באחרונים שנחלקו עליהם (חכם צבי ס' פב; פרי מגדים א"ח ס' שכח אשל אברהם סקט"ז), וכתבו שמסייע אסור מדרבנן, בשבת ובעבודה בשמאל.

דעת תוספות (שם כ,ב ד"ה דם הקזה), שמחלוקת זו אינה רק בדם היוצא בהקזה, אלא גם לגבי דם היוצא בשחיטה⁶. כך מפורש בתוספתא בזבחים (ח,ו): "אין לך שמכפר אלא דם הנפש בלבד, שנאמר 'כי הדם הוא בנפש יכפר'. אי זה הוא דם הנפש? כל זמן שמקלח, ודם התמצית? כל שאינו מקלח". כעין זה מופיע בכריתות (שם) בשם ר' אלעזר, אלא שכאן נאמר הדבר במפורש בהקשר של דם הקרבנות (וביחס למשנה בעה"א על תערובת דם הנפש בדם התמצית), ומכאן שגם בדם שחיטה הדין כך (חסדי דוד).

קבלה מדם הנפש. הכהן ממתין עד שהדם היוצא מן הקרבן יהיה קילוח ממשי, וזהו דם הנפש הראוי לזריקה וכפרה. נראה שלדעת הרמב"ם ההבחנה בין מיני הדם תלויה גם בצבעו, ולא רק בצורת זרימתו.

אולם הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות ו,ג) כתב: "אין חייבין כרת אלא על דם היוצא בשעת שחיטה ונחירה או התזת הראש כל זמן שיש בו אדמומית... ועל דם הקזה כל זמן שהוא מקלח ויוצא. אבל הדם השותת בתחילת הקזה קודם שיתחיל לקלח, ודם השותת בסוף הקזה כשיתחיל הדם לפסוק – אין חייבין עליו... שדם הקילוח הוא הדם

המאוחר, או על התהליך של אובדן כח החיים, שבסופו מגיע המוות, עיין פירוש המשנה לרמב"ם בכריתות ה,א.

הרמב"ם בהלכות כיוסי הדם (י"ד סי' כח ס"ו) כתב: "מיהו ימתין עד שמתחיל לירד טיפין כדי שיכסה מקצת דם הנפש". משתמע שלדעתו הטיפין הם דם הנפש, כדברי רש"י בחולין, ולכן יש להמתין עד שיתחילו לרדת, כדי שיכסה מקצת דם הנפש. וכך מבואר יותר בלשון הלבוש שם: "ימתין עד שיטיפף הדם טיפין טיפין שהוא דם הנפש, שצריך לכסות לפחות מקצת דם הנפש". אולם במקור הדברים במהר"ל (הל' שחיטה סי' י) כתב: "הממהרין לכסות הדם טרם יצא דם הנפש לגמרי שלא כדין עושין", כלומר, שדם הנפש הוא דם הקילוח, וצריך להמתין עד הטיפות כדי לוודא שכל דם הנפש יצא, לחוש לדעה שצריך לכסות את כל דם הנפש (כך ביארו בערוך השלחן שם סעיפים כח-ל ובעזרת כהנים לספרא ויקרא חובה פרשתא ג,ז, ותמיהו על הרמב"ם). ובחזו"א (הל' שחיטה סי' ג,כד) נדחק בביאור דברי הרמב"ם, שאמנם דם הקילוח הוא דם הנפש, ודי בכיוונו מקצתו, אבל כדאי להמתין עד שיכלה דם הקילוח כדי שלא ימהר מדי לכסותו וכסה עוד לפני דם הקילוח.

6. וכן משמע מרש"י בפסחים סה,ב ד"ה דם שהנפש, שכותב שדם הנפש הראוי לזריקה הוא אחד מחמישה מיני דמים, וצ"ל לסוגיה בכריתות. וכן פירשו רבנו הלל ו'תוספות אחרות' (לתו"כ ויקרא דיבורא דחובה פרשתא ג,ז), וכן משמע בחינוך מצוה קמח.

כל הדם היוצא מן הבהמה בשחיטתה ראוי להקרבה וזריקה על המזבח?

הדין ומקורו

בברייתא נאמר: "ולקח הכהן המשיח מדם הפר – מדם הנפש, ולא מדם העור ולא מדם התמצית" (ומקורה בספרא ויקרא חובה פרשתא ג,ז)¹. דין זה נרמז במשנה בתחילת פרק שלישי (לב,א): "אם יש דם הנפש – יחזור הכשר ויקבל". הדרשה מבוססת על המילה "הפר", בה' הידיעה, כלומר, עיקרו של הפר (ראב"ד לספרא שם). פירוש אחר: כל המילה מיותרת, שהרי כבר נאמר שמדובר בפר (תוספת קדושה כאן), ומכאן שמדובר על הדם המייצג את הפר, שהוא דם הנפש².

בברייתא אחרת (בכריתות כב,א) נאמר לימוד שונה: "כי הדם הוא בנפש יכפר (ויקרא יז,יא) – דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם, שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם". הגמ' (להלן לה,א) לומדת מכאן, שאף ר' יהודה, הסובר שדם התמצית אסור באכילה באיסור כרת, מודה שאינו ראוי לכפרת הקרבנות. כפילות הלימודים מלמדת שהדבר מעכב (זבח תודה), וכך מפורש בתורת כהנים (אחרי מות פרשתא ח,ח): "כי הדם הוא בנפש יכפר – הא אם נתן מדם התמצית לא עשה כלום".

מהו דם הנפש?

מהו הנקרא "דם הנפש"? נחלקו בדבר תנאים ואמוראים בכריתות (שם), בהלכות איסור אכילת דם, באשר למקומו דם מבהמה: לדעת התנא ר' אלעזר³, דם הנפש הוא הדם המקלח, כלומר שזרימתו חזקה ומקלח ברציפות (עיין פיה"מ לרמב"ם כריתות ה,א), וכן פסק ר' יוחנן. ולדעת ר' שמעון⁴, גם הדם שמתחיל להאדים (לאחר יציאת הדם הראשוני, שהוא שחור), אף שעדיין הוא שותת בזרם חלש ואינו מקלח, נחשב כדם הנפש⁵, וכן פסק ריש לקיש.

1. יש הגורסים שם: "לא מדם הבשר ולא מדם התמצית". ובמכילתא דרשב"י (שמות יב,ז): "מן הדם – מדם הנפש, ולא מדם הבשר ולא מדם העור ולא מדם התמצית". הט"ז (י"ד סי' כג סק"ז) כתב שאין דם בעור, ותמיהו עליו מהגמ' כאן. יש שפירשו שכוונתו לעור העוף דווקא, והגמ' כאן מדברת על עור בהמה (ש"ת שבות יעקב ח"א סי' נח). ויש שפירשו את הגמ' לשיטתו על הדם שבין העור לבשר (אגרות משה י"ד ח"א סי' לג), היוצא לפני שהדם מקלח (זבחי אפרים).

2. אין לפרש שהדבר נלמד מ' המיעוט של "מדם", מפני שמ' זו נדרשת בגמ' ללימוד אחר. על הדם כמייצג את הפר עיין יומא מט,ב על הפסוק "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר" – "ואפילו בדמו של פר".

3. כך בגמ' לפנינו, ובהגהת השטמ"ק שם: רבי, הוא ר' יהודה הנשיא.

4. כך בגמ' לפנינו, ובהגהת השטמ"ק שם: ר' אלעזר בר' שמעון.

5. עיין רש"י שם ד"ה דם הקזה; ד"ה כל זמן; ד"ה מטיפה; ועיין אנציקלופדיה תלמודית ערך דם (א) עמ' תכג-תכד. בדעת רש"י יש סתירה לכאורה בעניין זה: לעיתים כתב שדם הנפש הוא דם הקילוח (פסחים סה,ב ד"ה דם שהנפש יוצאה בו; יומא מח,א ד"ה מדם הנפש), ובמקומות אחרים כתב שדם הקילוח אינו דם הנפש (חולין לו,א ד"ה פרט לדם קילוח; וכן משמע בסנהדרין נט,א ד"ה ורבנן, שרק הדם השחור שלאחר הדם האדום הוא "דם שהנפש יוצאה בו"). נראה שההבדל בין הפירושים הוא בהבנת המושג "שהנפש יוצאה בו", האם מדובר על רגע המוות,

פשט הגמ' אינו כן, שהרי מיעטו את דם התמצית מהפסוק על הקבלה, "ולקח מדם הפר", ומכאן שלא זו בלבד שאינו מכפר, אלא שגם אינו בכלל הקבלה¹⁰. מכל מקום, לא ברור שיש איסור תורה לזרוק את דם התמצית על גבי המזבח (עיין תוס' בפסחים סה, א ד"ה שמא, ולהלן מערכה קפד). וכתבו אחרונים, שהמקבל את הדם אינו צריך לדקדק שלא יהיה בו מאומה מדם התמצית, שהרי הדבר קשה לביצוע, לקבל את כל דם הנפש ושלא יהיה בו כלל מדם התמצית (תפארת ישראל בהקדמתו לקדשים 'חומר בקודש', פרק ו, ב; שפת אמת להלן עח, א וכריתות כב, א).

דם התמצית. לאחר יציאת דם הנפש המקלח מן הבהמה מתחיל טפטוף של שאריות הדם שבגוף, וזהו "דם התמצית" שאינו מתקבל במזרק. יש אומרים שצריך לקבל במזרק גם את דם העור ודם התמצית, אבל מכמה סוגיות משתמע שרק דם הנפש מתקבל.

ראיות מסוגיות הגמרא

יש להביא כמה ראיות לכך שדם התמצית אינו מתקבל במזרק: א. בגמ' להלן (לה, א) ובפסחים (סה, א) מוכח שדם התמצית אינו מתקבל במזרק. הגמ' מביאה את דעת ר' יהודה, שבתום הקרבת קרבן הפסח הכהנים ממלאים כוס מהדם שעל גבי הרצפה וזורקים על גבי המזבח, שמא היה קרבן כלשהו שדמו התקבל בכלי ונשפך ולא נזרק, וכעת יוכשר בזריקה זו. הגמ' מקשה עליו: "והלא דם התמצית מעורב בו", כלומר, שהדם שעל גבי הרצפה רובו דם התמצית, וגם אם היה קרבן כלשהו שדמו התקבל בכלי

שהנפש יוצאה בו". משמע להדיא מדבריו שרק בדם הקזה חילקו ר' אלעזר ור' יוחנן בין מקלח לשותת, ואילו בדם השחיטה מודים הם לדעת ר' שמעון וריש לקיש, שכל עוד יש בו אדמומית – הרי זה דם הנפש⁷. ראייה לדבר מהברייתא כאן, שמיעטה רק דם העור ולא כל דם השותת (זבח תודה). ראייה נוספת מהגמ' בחולין (פז, ב): "אמר רב יהודה אמר שמואל: כל מראה אדמומית מכפרין, ומכשירין, וחיבין בכסוי"⁸.

"דם העור" הוא הדם היוצא בתחילת השחיטה. רבנו אליקים (ביומא מח, א) הגדיר כ"דם העור" את הדם היוצא קודם חיתוך הסימנים, הקנה והוושט, ונראה שהגדרה זו מתאימה לשיטת תוס' הנ"ל, שכל דם שאינו מקלח אינו דם הנפש (כפי שכתב רבנו אליקים בהמשך בעניין דם התמצית: "שמטפטף לאחר קילוח"). ואילו לדעת הרמב"ם מדובר כנראה על דם שחור דווקא.

האם דם התמצית מתקבל במזרק?

בהל' מעשה הקרבנות (ד, ח) כתב הרמב"ם: "כיצד הוא עושה? אחוז הסימנים בידו ומוציא הסימנים והוורידין לתוך המזרק ושוחט שניים או רוב שניים כדי שיתקבל הדם כולו בכלי". מן התיאור של הוורידים בתוך המזרק (בניגוד לדעת רש"י, ראה במערכה ס) נראה שכל דם כולו נכנס למזרק. הרמב"ם אינו מזכיר שצריך להימנע מלקבל את דם העור ודם התמצית, ולא מציין כאן כלל את המושג "דם הנפש"!

מושגים אלה מופיעים ברמב"ם במקומות אחרים לגבי מקרים של דיעבד, כשהדם ניתן תחילה שלא כדינו והשאלה היא כיצד ניתן לתקן זאת, כגון בהל' פסולי המוקדשין (א, כו): "נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה, הרי זה כשר ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש, לא דם התמצית ולא דם העור" (וכיו"ב בהל' מעשה הקרבנות ז, ט; הל' פסולי המוקדשין א, כח; שם ב, י).

על פי האמור כתב בעל מנחת יהודה (בסוגיה כאן), שהמצוה לכתחילה לקבל את כל דם הקרבן כוללת גם את דם העור ודם התמצית, אלא שאם נשפך חלק מהדם, או ניתן שלא כדוין, ויש צורך לקבל דם נוסף, אזי יש לוודא שעדיין נותר מדם הנפש, כי אם נותר דם התמצית בלבד – הרי הוא פסול. אם כן, אין כוונת הדרשה לפסול את דם התמצית לקבלה ולזריקה, אלא לומר שחובה שיהיה בדם גם מדם הנפש⁹.

7. לחם משנה, וכתב שטעם הדבר מפני שהוא יוצא עם חיתוך הסימנים, שבהם תלויה חיות הבהמה; ברכת הזבח כריתות כב, א; ועיין 'העמק שאלה' לשאלות ויקרא שאילתא סח אות יא באריכות.

8. כן כתב בברכת הזבח, וכך משמע ברמב"ם: "כל זמן שיש בו אדמומית", שבא להגדיר את סוג הדם. אבל בגמ' שם פירשו מימרא זו (על כל פנים בלישנא קמא שם) לעניין תערובת דם במים, עד מתי נחשבת כדם, ולא מדובר בסוג הדם. כך פירש בעזרת כהנים (לספרא ויקרא חובה פרשתא ג, ז) גם את הרמב"ם, וכתב שאינו חולק על תוס'. עוד יש להעיר, שאפשר שהברייתא כאן וכן מימרא דשמואל הם בשיטת ר'

שמעון וריש לקיש, ואין ראייה שר' יוחנן מחלק בין שחיטה להקזה.

9. יש להעיר על לשון המאירי ביומא (מח, א): "דם הקרבן... נשפך מקצתו מצואר הבהמה לרצפה ונשאר מקצתו וקבלו - כשר, ובלבד שיהא דם זה שקבלו בכלי שרת מן הצואר דם הנפש, ר"ל דם הקילוח, אבל אם היה דם התמצית או דם העור אינו כלום." ומ"מ כל שלא נשפך צריך לקבל את כולו שנאמר ואת כל דם הפר ישפך". לכאורה "כולו" כולל גם דם התמצית ודם העור דסמך ליה, ואינו מוכרח.

10. טהרת הקודש כאן וקרא אורה בעמ' ב ומקדש דוד סי' ז, ב, ועיין גם ראש המזבח כאן.

הדם הזה, החשש הוא למקרה שבו הכהן המקבל את הדם כדרכו יטעה וימשיך לקבל דם רב ששתת מן הבהמה, וחשש זה מובן יותר (עיי' טהרת הקודש ושפת אמת שם).

ג. הגמ' בפסחים (טז, א-ב) לומדת שדם הקדשים אינו מכשיר לטומאה, מהפסוק: "על הארץ תשפכנו כמים" (דברים יב, טז), שדווקא דם הנשפך לארץ הוקש למים, ולא דם הקרבנות, שצריך להיזרק במזבח. הגמ' שם מקשה על כך: "הרי דם התמצית דנשפך כמים ואינו מכשיר!", ומוכח שדם זה אינו צריך להתקבל בכלי ולהיזרק¹³; אבל אין זו הוכחה שאסור לקבלו.

סיכום

הדם הכשר לזריקה הוא "דם הנפש" בלבד, בניגוד ל"דם העור" היוצא בתחילת השחיטה ו"דם התמצית" היוצא בסופה. בהגדרתם המדויקת נחלקו תנאים ואמוראים, האם ההבחנה היא בין דם המקלח, שנחשב דם הנפש, לבין דם השותת, שאינו דם הנפש, או שכל הדם האדום נחשב כדם הנפש. הלכה כדעה הראשונה (רמב"ם). שיטת רוב הראשונים, שמחלוקת זו נוגעת גם לדם שחיטה (רש"י ותוס' ועוד). ברמב"ם נראה שלדעתו המחלוקת עוסקת בדם הקזה (לענין חיוב הכרת על אכילת דם), ואילו בדם שחיטה הכל מודים שכל דם אדום הוא דם הנפש (לחם משנה; ברכת הזבח).

מדברי הרמב"ם נראה שמצוה לכתחילה לקבל את כל הדם, אף את דם התמצית, והדין שדם התמצית פסול לזריקה פירושו, שאם זרקו מן הקרבן רק את דם התמצית שלו, ללא דם הנפש כלל – לא עלתה לו הזריקה (מנחת יהודה). יש אומרים כעין זה, שאמנם אין מצוה לקבלו, אבל גם אין צורך לדקדק שלא יתקבל ממנו מאומה במזרק (תפארת ישראל; שפת אמת). מכמה סוגיות משתמע שדם התמצית אינו מתקבל במזרק.

ונשפך – הרי הוא בטל ברוב דם התמצית (רש"י פסחים שם ד"ה והלא). אם הדין לכתחילה הוא לקבל את כל דם הקרבן בכלי – מה פשר קושיה זו? הרי רוב ככל הדם שעל גבי הרצפה מן הסתם התקבל בכלי ונשפך (מן המזרק לרצפה, או מן המזרק למזבח ומשם לרצפה), וכשם שמותר לזרוק כשהתקבל כדינו – כך מותר לזרוקו כעת, כשהתקבל ונשפך על גבי הרצפה! אולם לשיטה שאין מקבלים אלא את דם הנפש – הקושיה מובנת, וכך מפרש רש"י (פסחים שם ד"ה כהנים): "דמיערב בהו מהאי דלא נתקבל כגון דם התמצית"¹¹. על פי זה, התירוץ "ר' יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא" פירושו, שלכן אף הוא מתקבל בכלי (חזו"א או"ח סי' קכד, לגמ' פסחים שם)¹². גם לשיטה לעיל שאין חובה לקבל את דם התמצית, אבל גם אין צורך לדקדק שלא יתקבל אפילו מעט ממנו – הגמ' מובנת, שכן רוב דם התמצית אכן נשפך ארצה.

ב. במשנה (להלן עח, א) נאמר: "דם שנתערב... בדם התמצית – ישפך לאמה, ר' אליעזר מכשיר". פשוט הדברים, שבדרך כלל אין דם הנפש מתערב כלל בדם התמצית, כלומר שיש להיזהר מלקבל במזרק את דם התמצית. ובמנחת יהודה ובשפת אמת פירשו שמדובר במקרה מיוחד, שדם התמצית התקבל בכלי אחר ואחר כך עירבוהו בדם רגיל.

בגמ' (עט, ב) מסביר רב פפא את מחלוקת התנאים, שתנא קמא סובר שדם התמצית "מצוי לרבות על דם הנפש", ואם יקרה כך – הרי הדם הכשר בטל ברוב, ולכן גזר אפילו במקרה שדם הנפש מרובה, ור"א סובר שאין זה מצוי, ולפיכך אין מקום לגזור במקום שדם הנפש מרובה. אם בדרך כלל חובה לקבל גם את דם התמצית, נמצא שתנא קמא חושש שמא יטעו לקבל בנפרד הרבה מדם התמצית ואחר כך לערבו בדם הנפש (כן כתב במנחת יהודה, לשיטתו), וחשש זה נראה תמוה. ברם, אם בדרך כלל אסור לקבל את

מערכה נט. הלכות קבלת הדם (כה, א-ב)

לדשנו ויעיו ומזרקותיו, שמות כו, ג). במערכה זו יתבאר עניינה של קבלת הדם והלכותיה.

עניינה של קבלת הדם

בפשטות, קבלת הדם אינה אלא אמצעי מעשי להובלת

אחת מארבע העבודות המכשירות את הקרבן להקרבה ולאכילה היא קבלת הדם לקראת זריקתו, ככתוב בפר כהן משיח: "ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביא אותו אל אהל מועד" (ויקרא ד, ה). קבלה זו נעשית בכלי שרת, כפי שלומדת הגמ' (צו, ב) מן הכתוב: "ויקח משה חצי הדם וישם באגנות" (שמות כד, ו), והוא הנקרא "מזרק" ("ועשית סירותיו

11. וראה גם לשון המאירי שם. אמנם בוודאי ישנו דם בקרבנות שגם לדעת הרמב"ם אינו מתקבל במזרק, והוא הדם היוצא מהאברים לאחר ההפשט, אבל אי אפשר לפרש שכוונת הגמ' לדם זה, שהרי אינו נקרא "דם התמצית" (עיי' בחינוך מצוה קמח). גם הסברה שהעלתה הגמ' ליישוב הקושיה על ר' יהודה, שר' יהודה מכשיר לשיטתו שיש כרת בדם התמצית, אינה יכולה להאמר על דם האברים, עיי' כריתות כ, ב.

12. במנחת יהודה ציין לסוגיה זו, ופירש שהקושיה "והלא דם התמצית מעורב בו" היא האם דינו להישפך כמים או לא (עיי' רש"י ד"ה שנשפך)!

13. במנחת יהודה העמיד גם את סוגיה זו בדם שהתקבל בכלי נפרד, ודבריו קשים: הרי הדין שם על דם התמצית אינו האם בפועל נשפך כמים או לא, אלא השאלה היא האם דינו להישפך כמים או לא (עיי' רש"י ד"ה שנשפך)!